

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. vinotoka 1903.

Leto IV.

Jesenske pesmi.

Jesenski čas . . .
Moreči mraz
po polju praznem gre;
kjer bil je vrt,
zdaj vlada smrt,
podijo se meglé.

1.

Oj, pridi, sneg,
zapadi breg,
zamrzni, potok ti,
da tja na led
zadršat spet
enkrat se bomo šli!

Po nebu pa belí obláčki
v neskončne daljave plavajo;
nad rekami lahne meglice
počasi in žalostno tavajo.

2.

In rekli so meglam obláčki:
„Oj, pojdite z nami v daljni kraj,
kjer sije nebeška zdaj pómlad,
kraljuje cvetoči maj!“

Za njimi meglice so plule
na daljno, pusto ravan,
kjer grenke so solze rosile
na zemljo ves dolgi dan . . .

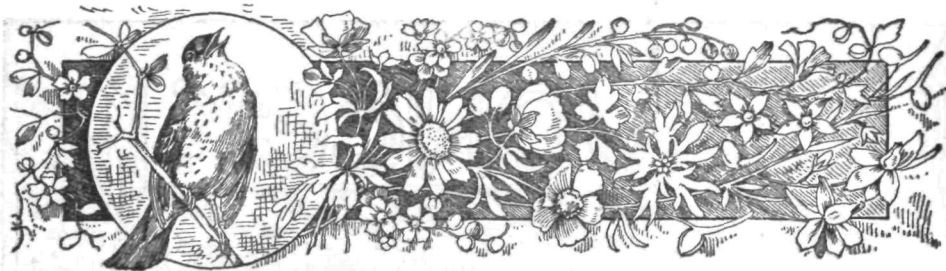
3.

Pred kratkim je cvela lepó še poljana,
zdaj mrtva in pusta pred nami leži;
prej s cvetjem in petjem je bila obdana —
zdaj jata gavranov nad njo se podi.

Tako izpreminja čas ure nam jasne
in venec življenja iz njih naredi,
a kadar oko nam na veke ugasne,
pozabljeni ležemo v krilo prsti!

Borisov.

Žabe so jih pojedle.

Spisal Jožef Krvan.

Vroči, jako vroči dnevi so bili v mesecu malem srpanu, da so kar vrane zijale. V vaški šoli, ki je bila natlačeno polna učeče se mladine in stala na kraju, da jo je solnce ravno ves dan ogrevalo, je bilo tako vroče, da je moral gospod učitelj vsak dan dvakrat poškopiti šolska tla z mrzlo vodo, kar pa menda ni dosti pomagalo, zakaj mladi svet se je še vedno potil kakor bi bil v peči. Ali smemo torej zameriti dobrinski mladini, če je pri takih razmerah komaj čakala tistega srečnega dneva, ko se zaključi šola in se prično počitnice? Mislim, da ne.

Nihče se pa ni menda sklepa šole bolj veselil kakor Kobalnikov Peter, gozdarjev starejši sin, ki je hodil že v četrti razred in se jako dobro učil. V svoji pratiki, ki so mu jo stric Andrej podarili, je imel dan, ko se zapro šolska vrata, debelo podčrtan z višnjevim svinčnikom; ko ga je sosed, radovedni Janezek, povprašal, kaj to pomeni, je raztegnil Peter usta v zadovoljen smehlaj in rekel samo besedo: „Štruklji“. Janezek je takoj uganil, da mu bodo mati na ta dan skuhali štrukljev. Oh, kako je srečen Peter, da ima tako imovite starše, ki mu lahko skuhajo tako dobro jed kakor so štruklji!

Pa kako je Peter rad jedel štruklje! Že samo besedo je znal tako sladko izgovoriti, da so se Janezku kar sline pocedile. Njegova mati so seveda dobro vedeli, kaj njihov sin rad je, zato so mu že v začetku šole rekli: „Peter, če se boš letos tako pridno učil kakor lani, pa ti bom na koncu šolskega leta skuhala štrukljev, ki jih imaš tako rad.“

No, in ker se ni Peter letos nič slabše učil kakor lani, mu štruklji ne odidejo. Aj, to se jih bo letos najedel!

Janezku se je kar milo storilo, da njegova mati ne poznajo te hvalevredne navade kakor Petrova, da bi pristavili enkrat tudi štruklje k ognju, ne pa samo kislega zelja ali pa repe, ki ju je že sit do grla. Silno se je razžalostil. Peter je pa imel usmiljeno srce in dobro oko. Ko je videl Janezka tako žalostnega, je uganil, kaj teži njegovo srce, in mu je rekel: „Nič ne maraj, Janezek, nekaj štrukljev ti ne odide, bom že jaz skrbel za to.“

Jej, kako je bil Janezek vesel, ko je to slišal; kar poskočil bi bil od veselja, če bi ne bil ravno gospod učitelj vstopil v sobo, tako je pa le samo Petra hvaležno pogledal.

Od tega dneva naprej sta pa oba skupno štela dneve in se veselila dobrih štrukljev iz ogrete ali pa kisle smetane, kakršne že bodo hoteli napraviti Petrova mati.

Dolgo zaželeni in težko pričakovani dan je prišel. V šoli so se zbrali praznično oblečeni dečki in deklice, in ko so jim razdelili izpričevala, so stopali počasi za šolsko zastavo proti farni cerkvi, zahvalit se Bogu za prejete nauke. Kako žarijo Petru in Janezu oči od veselja! Pa saj sta tudi lahko vesela, ko imata v žepu dobro izpričevalo in vesta, da pri gozdarjevih že kopotljajo v železnem loncu dobri štruklji, da vrela voda kar privzdiguje medeno pokrivačo. Janezek ne misli danes na nič drugega kakor na štruklje, zakaj vedno zabičuje Petru: „Da ne pozabiš priti na vrt s štruklji!“ In ko mu Peter zatrjuje, da je lahko brez skrbi, da ne bo pozabil, je zadovoljen sicer za nekaj časa, a kmalu začne zopet iznova: „Pa gotovo moraš priti, pri čebelnjaku te čakam!“

Med tem so prišli do cerkve, orgle zabuče, in služba božja se prične. — Starši so bili z izpričevalom, ki ga je prinesel Peter domov, jako zadovoljni. „No, sedaj pa le hitro sleci to obleko, da je ne pomažeš“, so rekli mati, „pa pojdi po Vilčka, da bomo danes prej južinali; pri Krušičevih je.“

„Oh, naj bom danes v tej obleki“, prosi Peter, „saj je ne bom nič pomazal in k stricu vendar ne morem iti v delavni opravi.“

„Slušaj, Peter, in se preobleci, boš videl, da boš nesrečen. Kadar me nisi slušal, je vselej bilo tako.“ A Peter še dalje prosi: „Samo danes me pustite, ko smo dobili izpričevala, saj se ne bo obleki nič zgodilo. Boste videli, da ne.“ — „Stori, kar hočeš, samo glej, da se ne boš kesal“, pravijo mati, ko so se že naveličali prosjačenja. Za trenutek ni vedel Peter, kaj bi napravil, ali bi naj slušal mater — kakor je vselej storil — ali ne. Misli je že iti v sobo, da bi se preoblekel, ali pogled na lepo in novo obleko ga odvrne od tega sklepa. „E, kaj“, si misli, „saj se mi ne more nič zgoditi; mati so se že omečili, drugače bi pa ne rekli, da naj storim, kar hočem.“ In zletel je urnih nog k sosedovim po brata.

Vilček je bil precej mlajši od brata Petra, pa živ in poreden. Doma pri starših ga kar nič ni trpelo, ampak potikal se je rajši okrog. Po ves dan se je igral s svojim vrstnikom, sosedovim Matevškom, ki je bil tudi tak paglavček kakor Vilček. Pa če bi se že igrala dostojno kakor pridni otroci, bi jima nihče ne zameril, ali onadva tega nista poznala. Kakor dva jesiharja sta kričala in se podila okrog Krušičeve hiše, da so goske ježno iztezale dolge vratove in ju zmerjale z glasnim: „Guj, guj!“

Največ zabave sta pa vedno našla pri gnojnici zraven hleva. Dasiravno so jima Matevškova mati ostro prepovedali hoditi okolo gnojnice, ker so se bali, da bi kateri ne padel noter — zakaj luža je bila že toliko globoka, da bi se je tak majhen poniglavček do dobrega lahko napil — sta vendar

komaj čakala, da so mati odšli na polje in sta lahko šla tja k „jezeru“, kakor sta imenovala to mlako. Tam sta nekaj časa metala kamenje na uboge žabe, ki so pa bile k sreči že toliko pametne, da so se pravočasno skrile pod vodo. Le časih je katera pogledala, če ne bodo Krušičeva mati že skoraj prišli domov in nagnali potepuha. Ko sta se naveličala nadlegovati žabe, sta spuščala papirnate barke ali sta pa zavihala hlače in brodila po vodi. Danes sta se pa izmislila nekaj posebnega. Že večkrat sta premišljala, kako bi se neki dalo priti na sredo luže. Tam na sredi, tam bi bilo prijetno! Prebresti se tako daleč ne more, za to je prevelika voda, čolna pa tudi nimata. Da bi ga pa začela delati, kakor je menil Matevžek, se pa ne izplača. Rada, jako rada bi pa prišla na sredo, da bi videla tiste zelene krote, ki zvečer ženó glasni svoj „rega-rega, krajc-krajc, pūk-pūk in pub-pub“, da se čuje do gozdarjevih in menda še dlje. Danes sta pa bila hvala Bogu tako srečna, da sta našla pravo. Ko sta šla mimo skednja proti luži, zapazi Vilček veliko desko, ki je bila prislonjena na steno.

„Hej, Matevžek“, zakliče veselo in skoči k deski, „to desko položiva črez „jezero“, pa imava most!“ In prišla sta desko vsak na enem koncu in jo nesla — ali bolje rečeno: vlekla — proti luži. Nekaterikrat sta se morala oddahnuti mlada junaka, preden sta prinesla desko k luži in jo položila črez, ali šlo je pa vendar. Komaj sta izgotovila to važno delo, se pa prikaže na nesrečo brat Vilčkov — menda ga je pes na repu prinesel — se vstopi oblastno pred brata in mu veli, takoj iti z njim domov. Sedaj domov, ko se bo šele pričelo pravo igranje? Ne, tako neumen pa ni Vilček. Kakor bi trenil, skoči na stran in leti, kar more, črez desko na ono stran. Ko vidi Matevžek, da Vilček beži, se spusti še on v beg, Peter pa plane za Vilčkom po istem poti — ali, oj, nesreče! Komaj je prišel do srede deske, se mu spodrsne — en krik, in ležal je v smrdljivi gnojnici, ki je pri padcu visoko pljusnila. Ko sliši Vilček, da je nekaj v vodo štrbunknilo, pogleda hitro nazaj in vidi brata, kako se premetava v luži.

„Jejhata, utonil je“, zavpije na vse grlo in leti proti domu, kar ga le morejo nesti šestletne nožice . . .

Med tem se je pa Peter vendarle srečno izkobacal iz gnojnice in s strahom ogledoval obleko, od katere je kapljala smrdljiva voda. Oh, zakaj ni slušal matere in se preoblekel?! Kaj bodo sedaj doma rekli? „Kar bo, pa bo“, si misli in se napoti proti domu. Pri vsakem koraku brizgne voda iz črevljev z glasnim „švajc-švajc“, da mu še tesneje prihaja pri srcu.

Ko je Peter prišel domov, je bilo prvo delo, da se je moral skopati in potem preobleči. Kmalu nato so Petrova mati prišli ven in rekli Vilčku, ki je moral klečati zaradi potepanja za kuhinjskimi vrati: „Zapomni si dobro, da kdor ne uboga, ga tepe nadloga. To se je danes pri Petru pokazalo. Če bi se bil preoblekel, kakor sem mu velela, bi bilo sedaj vse dobro, tako je pa morala šiba peti.“ Pol ure je moral potem ubogi Peter še klečati in se pokoriti za neubogljivost. Ves čas ga je pa najbolj mučila misel, kaj bo s štruklji: če jih bo dobil ali ne. — Ko je prebil kazen, je bilo prvo, da je letel v kuhinjo. „Kje so štruklji?“ vpraša deklo, ki je

pomivala posodo. „Štrukljev pa ni več“, se mu reži hudobno v obraz in kaže na prazno skledo. „Krušičeve žabe so vse pojedle, samo močnik so ti pustile, tu ga imaš.“ In nesrečni Peter se je moral zadovoljiti z močnikom, ki mu seveda ni šel tako v slast kakor družini sladki štruklji. Na boljšem je pa vendar bil kakor Janezek, ki je na vrtu zaman čakal na dobre štruklje iz kisle ali pa ogrete smetane, kakršne so že naredili Petrova mati.

Prvi dimnikar.

Spisal *Kompoljski*.

Bilo je neke lepe nedelje popoldne v začetku jeseni. Solnce je sijalo še precej gorko, dasi je izgubilo mnogo na svoji letni toploti. — Ljudje so bili odšli od desete maše že večinoma domov. Le tisti, ki so bili iz prav oddaljenih vasi, so ostali še pri farji ter so čakali popoldanske službe božje. Ti so pa posedli okrog cerkve ali pa na bližnje vrtno ograje ter ondi zaužili borno kosilce, ki ga je prinesel vsakdo s seboj. Le malokateri se je šel okrepčat v gostilnico, zakaj za denar je v naših krajih težka kakor malokje.

Dečki smo šli navadno ta čas pred farovški skedenj. Ob lepem vremenu smo imeli ondi dobro senco, ob deževju pa streho. Pred farovskim skednjem je bil tudi velik, vedno lepo snažen prostor. Ta prostor nam je dobro služil. Po kosilu smo se igrali na njem vsakovrstne nedolžne igre. — Tako smo prebili čas od enajstih do ene, kar nas je ostajalo pri nauku.

Tudi tiste nedelje smo sedeli ondi kakor po navadi. Prišli smo bili ravnokar iz cerkve. Naši želodčki pa niso hoteli čakati, da bi zazvonilo poldne. Zato smo takoj posegli v žepe in pričeli otepati vsak svoj kos kruha. Nekateri so prigrizovali h kruhu kako sadje, a največ nas je jedlo suhi kruh.

Pri jedi, veste, da se ne govori. Zato smo tudi mi večinoma molčali, in sicer ne zato, da bi nam ne ušla kaka drobtinica v dušnik, ampak zato, ker smo bili lačni. To tišino pa pretrga Kodrov Jakec, ki je bil obrnjen ravno proti župnišču.

„Gori!“

Prestrašeni se ozremo in vidimo, da gori iz farovškega dimnika. In vsi ponovimo za Kodrovim Jakcem: „Gori!“

„Gori, gori, gori!“

Ta klic se je po bliskovo raznesel po vsi vasi. Ljudje so tekali zbegani naokrog in ponavljali: „Gori, gori!“ V zvoniku je pričelo biti plat zvona, in kmalu je bilo vse črno ljudi okrog župnišča. — Dobili so dolge lestve, ki so segale prav do strehe enonadstropnega poslopja. Po lestvah so plezali na streho k dimniku, iz katerega je švigal velik plamen. Nekateri so prinesli polne škafe vode, ki jih pa niso mogli spraviti k dimniku. Do

strehe so jih še prinesli, a po strmi strehi si ni upal iti nihče s škaфом vode na glavi. Vse je bilo zbegano. Brizgalnice niso imeli in gasilnega društva tudi ni bilo še takrat. — Vsak bi bil rad zapovedoval, a po strehi s škaфом vode si le ni upal nihče. Plamen pa je segal iz dimnika čedalje višje in se nagibal proti hlevom, ki so bili kriti s slamo.

V tej sili pride Mihec, ki je bil dobro poznan po vsi dolini zaradi svoje pogumnosti in predrznosti. Ta Mihec spleza kakor veverica po lestvi in v par trenutkih je bil že na strehi. Ondi vzame na lestvi stoječemu možu škaf vode iz rok, si ga posadi na glavo in hajdi z njim k dimniku. Vsi smo strmeli in čakali, kdaj pade Mihec s škaфом na tla. A on je šel pokonci in hitro po strmi, z opeko kriti strehi kakor kako dekle po ravnem, kadar nese vode na glavi. Prišedši do dimnika, je zvrnil vodo vanj ter hitel zopet po vode k lestvi; zakaj še vedno je gorelo bolj in bolj. Tako je znosil na streho gotovo dvajset škafov vode. — Naposled so dobili velike rjuhe, jih namočili ter z njimi popolnoma pokrili dimnik, iz katerega je še vedno švigal plamen. Mihec je pa donasal škaf za škaфом vode, da so polivali rjuhe in jo zlivali v dimnik. — Tako se jim je končno le posrečilo, da so zadušili ogenj. Kako srečni so bili ljudje, da jih ni zadela nobena večja nesreča. Zakaj lahko bi bila zgorela vsa vas. Tik župnišča so hlevi in druga gospodarska poslopja, vse krito s slamo. Ko bi se bila ta užgala, potem bi pač ne bilo nobene rešitve.

Po nauku domov grede, smo se pogovarjali o ognju in o pogumnem Mihcu, ki je nosil polne škafe vode po strmi strehi kakor po tleh, Kodrov Jakec je bil pa ponosen, ker je prvi zagledal ogenj v dimniku.

„Ko bi ne bilo mene, bi bilo vse zgorelo“, se je hvalil.

„Ej, bi bil pa jaz videl!“ pristavi drugi.

„Ali pa jaz, ali pa jaz!“ smo se oglašali po vrsti.

„Zakaj pa niste vi povedali, kaj?“ vpraša samozavestno Mihec.

„Saj smo, saj smo!“

„Da, vi ste, vi; pa šele potem, ko sem vam jaz povedal. Potlej nič ne velja. Jaz sem vse obvaroval požara, jaz, ker sem prvi povedal.“

„Kaj si ti obvaroval? Mihec je obvaroval.“

„Kako bi Mihec, saj ni prvi videl.“

„Glej ga, no; vodo je nosil po strehi.“

„Kako bi bil pa vedel, da nisem jaz zakričal, da gori!“

„Bi bili pa mi.“

„Vam sem tudi jaz povedal.“

In Kodrov Jakec je ostal pri tem, da je on največ pripomogel, da ni zgorela vsa vas. Pustili smo mu to misel, ker si je ni dal izbiti iz glave. — Pri požaru smo čuli, da so se bile unele saje v dimniku in da je to tako gorelo. Zato se je pogovor zopet sukal o sajah. Nobenemu izmed nas ni hotelo iti v glavo, kako more biti toliko saj, da bi gorele toliko časa in s takim plamenom. Nekateri so celo trdili, da to niso bile saje, ampak da so se unela drva na ognjišču. Tako smo se zopet pregovarjali in hodili vedno počasneje.

V tem pa nas doidejo Juriničev stric. Juriničevega strica smo imeli vsi radi; pa saj so tudi stric nas imeli radi. Zato smo takoj obsuli strica z vprašanji, kaj je gorelo pravzaprav.

„I, saje so gorele, saje.“

„Jo, kaj je bilo toliko saj v dimniku?“

„Menda ga že dolgo ni bil očistil dimnikar.“

„Kdo pa je to dimnikar, stric?“

„Eh, kakšni ste; dimnikar je tisti mož, ki ometa dimnike.“

„Kakšen pa je?“

„Prav ves je črn: po rokah, po obrazu, po obleki.“

„Ali ima tako veliko metlo, da doseže v dimnik?“

„V dimnik zleze, pa ga omete s kratko metlico.“

Bogve kaj bi bili še vprašali Juriničevega strica, da niso zavili s ceste po bližnjici domov. Zakaj še nobeden izmed nas ni videl dimnikarja. V naši vasi še niso imeli pravih dimnikov, torej tudi dimnikar ni imel ničesar iskati pri nas. — Razšli smo se počasi in vsi smo mislili na črnega moža, ki ometa dimnike.

Tisto noč se mi je sanjalo o dimnikarju in najbrže še marsikomu drugemu.

Počitek na strehi.

V soboto po tisti nedelji smo šli v šolo. Na dimnikarja smo bili že pozabili.

Lahova Jerica, ki je šla tudi z nami v šolo, je stopila pri fari v prodajalnico, da bi kupila zvezek. Komaj pa je odprla vrata, je že pribežala ven na cesto vsa bleda.

„Jej, mož!“

„Kakšen mož?“ smo jo vprašali vsi obenem.

„Tak, črn.“

„Črn?“

„Da, prav tak, kakršen je tisti hudobec na naši podobi, ki jemlje skopuhovo dušo. Samo rožičkov nima, drugače je pa prav tak, pa črno metlico ima.“

„Dimnikar je, dimnikar!“

Bog ve, kako je prišla ta beseda vsem na jezik. In takoj smo vdrli proti prodajalnici, da bi videli dimnikarja. Le Lahova Jerica je ostala sama na cesti in začudena zrla za nami.

Pa kakor smo hitro vdrli v prodajalnico, tako hitro smo obstali molče ob pragu in rinili drug drugega nazaj. Zakaj nobeden si ni upal iti bližje dimnikarju; vsak se ga je bal. Gledali smo ga samo od daleč.

Dimnikar je pa lepo sedel pri prodajalni mizi, jedel sir in beli kruh ter časih pomočil suhotno grlo s pijačo. Za nas se ni skoro niti zmenil.

Mi smo ga pa s strahom opazovali. Bil je res ves črn, kakor so nam rekli Juriničev stric. Obleka je bila debela kakor iz usnja in vsa črna. Obraz, vrat, roke — vse, vse je bilo sajasto, črno. Le oči okrog punčice so bile bele. In kadar je pogledal z velikimi očmi, je bil videti še bolj grozen. Očesne beline so se mu čudno svetile. — Prav je rekla Lahova Jerica, ko je trdila, da je bolj podoben hudobcu kakor človeku. Rožičkov res ni imel in tudi ne konjskih kopit, vendar bi se marsikdo prekrizal, če bi ga srečal sam kje v gozdu. — Poleg njega je ležala ostra metlica in velik železen obroč, ki je imel na koncu šop ščetin.

Kdo bi si upal iti blizu takega moža? Saj še parkeljna ni videl nobeden. Zakaj pri nas hodi samo Miklavž brez parkeljna. Zato smo samo od daleč stali in gledali z odprtimi usti dimnikarja, ki je še vedno jedel sir z belim kruhom. Nam se je najbolj čudno zdelo, da ni bilo videti, da bi bil kruh umazan, četudi ga je prijemal s črno roko.

Mož je menda kmalu uganil, da smo ga prišli gledat. Obrnil se je proti nam ter nas gledal s smehljajočim obrazom. Dobili smo pogum in se pomaknili malo od vrat. — „Ali se me bojite?“ pravi prav s človeškim glasom.

„Saj ne storim nikomur nič žalega, posebno pa pridnim otrokom ne. — Nate kruha!“ — Odrezal je lep kos kruha in ga ponudil nam. Vsakemu izmed nas so se gotovo sline cedile po belem kruhu, vendar si ga ni upal nobeden vzeti. — „Le vzemite, le, če vam dadó gospod!“ pravi trgovec.

Takrat pa sam ne vem, kako se je bilo zgodilo. Kar hipoma sežem po kosu. — „Bog plati!“

Vsi smo začudeno gledali tisti kos kruha, ki je bil popolnoma bel, kakor da bi ga ne bil imel dimnikar v roki. Jaz sem pa s slastjo vgriznil v tako lep kos. Saj še svoj živ dan nisem imel do takrat tako velikega kosa belega kruha. Videl sem, kako me gledajo tovariši s poželjivimi očmi. Zato razlomim kos ter dam vsakemu dobro drobtino.

„Dajte še otrokom kruha, bom že jaz plačal. Kar narežite ga, od mene bi ga morda še ne vzeli, ker sem črn.“ — Trgovec je prinesel cel hleb, ga razrezal, in vsak je dobil precejšen kos. — Kaj takega se še ni pripetilo, kar smo hlače trgali po šolskih klopeh. Lepo smo se zahvalili in spravili kruh v žepe. Opoldne smo se z njim pošteno gostili in marsikateri je nesel še domov košček, da je pokazal, kaj mu je dal dimnikar, ki smo se ga izprva tako bali. — Nikdar nisem več videl tistega dimnikarja. Najbrže je že dobri mož pod zemljo. Videl sem pozneje še dosti dimnikarjev. In vselej sem se spomnil svojega prvega dimnikarja, ki nam je dal toliko belega kruha.

Ivan Škrjanec.

Spisal *Lad. Ogorek.*

Mnogo mladih Slovencev mora zgodaj umreti. Umreti morajo naši mladi in nadarjeni ljudje, ko se jim komaj začne odpirati svet, ko šele prihajajo do koščka kruha, ki so se zanj trudili vse svoje mlade dni. Usoda nam ni prijazna. Kruto podira mlada življenja, ki bi — prepojena s krepko voljo in plemenitimi nameni — mnogo koristila svoji domovini. Zato nam je zmeraj tako težko, kadar zapade mlado življenje smrti.

Težko nam je še posebno, če je bilo tako mlado življenje delavno. In tako delavno mlado življenje je ugasnilo, ko je za vekomaj zaprl oči Ivan Škrjanec, ki je bil tudi našemu listu zvest prijatelj. Zato je „Zvončkova“ dolžnost, da mu postavi v svojih predalih spomenik.

Ivan Škrjanec je bil rojen dne 7. grudnia 1874. l. v Vodmatu, sedanjem V. okraju ljubljanskega mesta.

ki ga tvorijo slovanski sinovi iz Bosne. Njegova vojaška služba je zahtevala, da je prišel Škrjanec večkrat na slovanski jug, izpoznal one kraje, ljudi in njih običaje ter zatorej v sebi utrdil in razžaril ljubezen do naših slovanskih bratov na avstrijskem jugu.

Oče Ivan je bil veleposestnik, mati Apolonija pa je iz narodne rodovine Zupančičeve v Ljubljani.

Rajni Ivan Škrjanec je obiskoval ljudske in srednje šole v Ljubljani. Ko je prebil na gimnaziji zrelostno preizkušnjo, je šel za eno leto k vojakom, kjer je napravil častniški izpit ter bil prideljen v službovanje 4. bosanskega polku,

Na dunajski visoki šoli se je učil pravniške vede in je baš letos nameraval končati svoje nauke, a po štiriletnem bolehanju ga je prehitela smrt. Umrl je dne 16. malega srpana letos. Z njim so pokopali vse one lepe načrte, ki jih je snoval in nosil v duši, da z njimi ob ugodnem času pomore do povzdige zlasti naši mladinski književnosti. Imel je dobro srce, ki je gorelo za našo mladino.

Ivan Škrjanec je pisal v mnoge slovenske časnike. Zlagal je pesmi in objavljaj povesti, pa tudi nekaj gledaliških iger je zasnoval. Našemu listu je dopisoval z imenom Ivo Ivič ali pa kar z začetnicama pravega svojega imena (I. Š.). Obljubljal nam je mnogo, toda preden je prišlo od načrtov do resnice, se mu je izteklo bolno življenje.

Bodi mu ohranjen trajen in hvaležen spomin!

Žalostna pol.

Razžarja solnce širno ravan,
kraljič mlad jezdi čez mirno ravan.

»Prišel je sinoči sovražnik v naš grad,
in padel je oče in padel je brat.

Oj, solnce se smeje sladko tako,
kraljiču pa lice vse je bledó.

Sovražnik je vničil deželo mi vso,
oj, vničil jo z mečem, z ognjeno rokó.

Po kelihih rožnih rosa bleđi,
in solza v očeh kraljiču drhti.

Jaz sam sem se rešil, s konjičem sam
bežim, bežim . . . ah, in ne vem, kam!

In dalje hiti — naprej, naprej
do nedoglednih, sinjih mej . . .

Naprej me nese konjič, naprej
do nedoglednih, sinjih mej . . . «

Nad širno poljano ptica leti
in mehko kraljiču zažvrgoli:

Na širni ravani solnce gori,
čez širno ravan kraljič hiti . . .

»Kaj žali, kraljič moj, te tako?
Zakaj ti solzno je mlado oko?»

In ptica v višinah poje slovo,
oj, poje mu mehko, poje tako:

Povesi solzne kraljič oči
in žalosten ptici tako govori:

»Ko tretjič razžari solnce ravan,
rešenja pride veseli ti dan:

Na širni ravani ležal boš,
oj, ležal mrtev sred tihih rož . . . «

Cvetko Slavin.

„Či-či, Stanka! . . .“

Stanka rožam liste šteje:

„En, dva, tri . . .“

Stanka solnčecu se smeje:

„Hi-hi-hi!“

Priletijo sem iz gozda

ptičke tri:

„Dobro jutro, dobro jutro,

Stanka ti!“

„Dobro jutro, dobro jutro,

ptičke tri!

Prav, hm, prav, da ravno zdaj ste

prišle mi.

Slejte, bel oblaček z gore

tam hiti,

poletite, prinesite

sem ga mi!

V njega vas bom, ptičke, vpregla:

Hi-ho-hi!

In vozila bom okrog se

do noči.“

Ptičke grenko povesele

so oči

in dejale Stanki tiho:

„Či-či-či!“

Hm, pri vratih Milka skrivno

se smeji,

kaj da Stanka tako hudo

se drži? . . .

Cvetko Slavin.

Jezica malih.

Spisal F. Palnák.

Prav ob robu gozda sta sedela Pavlek in Zofka, da ju je rahlo božal vetrček in ju pozdravljaj gozdni studenček. Solnčni žarki so hiteli za njima, da bi ju objeli in poljubili, a malokdaj se jim je to posrečilo: Pavlek in Zofka sta se jim vedno spretno umikala.

Sedela sta tam ob robu gozda in se igrala. Natrjala sta si cvetk, delala sta šopke in vence, potem pa sta jih zopet razdirala, če je imel eden lepšega kot drugi; pri tem pa sta se razgovarjala tako modro, bila sta tako polna skrbi, in njune besede so bile modre in globoko premišljene, kajpada kakor pri starih ljudeh.

„Zofka, ali veš, kaj bom jaz prav gotovo?“ Zofka ga je radovedno pogledala, saj je vedela, da hoče biti Pavlek vsak dan kaj drugega. „Veš, škof bom, prav gotovo bom škof.“

Zofki pa to ni ugajalo: „Hm, škof, zakaj pa ravno škof?“

„Veš, tako lepo je biti škof in imeti lep zlat plašč, tako lepo kapo in srebrno palico, pa tako veliko, ti, taka palica mora biti draga. In pa okrog hoditi birmat, to mora biti lepo. Kaj praviš, Zofka, ali škof vsak dan dobro jé?“

„Hm, že jé, ampak jaz bi ne hotela biti škof, če bi bila fant.“

„Zakaj ne?“

„Ali nisi videl, kakšen star obraz ima naš škof, gotovo so vsi tako stari, potem boš ti tudi tako star.“

Pavlek je začel misliti: hm, star je že, star, ali dobro jé in lep plašč ima in lepo kapo; potem pa ta palica. Pavlek je mislil in molčal.

„Veš, Pavlek, kaj bom pa jaz? Nuna bom.“ Tudi Zofka je bila vsak dan drugih misli, ampak danes se je odločila za gotovo. „Veš, taka, saj si ju videl zadnjič, ko sta dve hodili po hišah prosit vbogaime?“

„In ali boš tudi ti hodila po hišah in boš prosila in beračila?“

„Saj to ni nič grdega, mamica mi je rekla zadnjič, da je to vse nekaj drugega, kakor če hodijo berači po hišah.“

„Pa boš ti tudi taka, kakor sta oni dve, ki sta hodili zadnjič po hišah?“

„Saj nista bili grdi.“

„Bili sta, bili.“

„Nak.“

„Saj tudi škof ni bil grd.“

„Pa je bil.“

„Nak.“

„Ti nič ne veš.“

„Ti tudi ne.“

Mala dva sta se sprla. Zofka je zakrivila spodnjo ustnico in se obrnila proč. Vzela je nekaj cvetk in delala šopek zase. Tudi Pavlek se je obrnil

in se delal kakor da niti ne ve za Zofko. Legel je vznak in poizkušal žvižgati. Da pa se mu ni posrečilo, je Zofko jako veselilo, njega pa jezilo. Bila sta nekaj časa oba tiho, da se ni niti vedelo za nju, in vetrček se je nalahko igral z njunimi kodri, solnce pa ju je dohitelo, ju objemalo in poljubljalo s hladnimi večernimi žarki. Jezica pa je trajala dalje. Zofka je bila še vedno obrnjena od Pavleka in vila venček zase, Pavlek pa je še vedno ležal vznak, žvižgati pa ni več poizkušal. V svoji jezici sta celo pozabila umakniti se solnčnim žarkom, ki so ju že popolnoma objeli.

„Zofka!“

Mala ni hotela slišati.

„Zofka!“

„No?“

„Jaz ne bom škof.“ Mala se je obrnila k njemu in ga radovedno pogledala, tudi Pavlek je ostal in se obrnil zopet k nji, delo je počivalo v obojih rokah. — „Veš, kaj bom? Oficir bom. Saj si jih videla zadnjič, kako so lepi, vsi svetli, v lepih oblekah, z zlatimi gumbi in visokimi čepicami; potem pa sablja, ali si videla, kako imajo lepe, gotovo so čisto srebrne; pa na konjih, vidiš, tak bom, oficir bom, prav gotovo bom oficir.“

Pavlek se je že premislil; ker pa sta se že sprijaznila, se je morala premisliti še Zofka.

„Jaz bom pa gospa kakor ta naša gori iz grada, velika, lepa, v lepi obleki in z velikim klobukom na glavi, in pa v kočiji se bom vozila — ah, kako bo to lepo.“

„Jaz bom pa jahal poleg tvoje kočije.“

„Če boš priden in če boš lep oficir.“ Seveda bo lep oficir.

Pavlek in Zofka sta zopet utihnili in se zatopila v svoje sanje, kako bo, ko se bo vozila Zofka kot lepa gospa v bogati kočiji, oficir Pavlek pa bo jahal poleg nje.

Solnce se je že nagibalo in ju je poljubljalo s svojimi zadnjimi žarki, ko se Pavlek spomni, da bo treba domov. Vstala sta.

„Če boš lep oficir — čakaj, Pavlek!“ In mala ga je začela skrbno opazovati, potem pa mu je potegnila s prstkom po nosu: „Saj je res, kar je rekla Franckova Manica“, in začela se je smejati na ves glas, potem pa se je obrnila od njega in rekla: „Ti ne boš nikdar lep oficir.“

„Zakaj ne? Kdo pravi to? Kaj je rekla Franckova Nanica?“ je izpraševal začudeno Pavlek, ki ni vedel, zakaj bi ne mogel biti on lep oficir.

„Zakaj ne? Kdo pravi to? Kaj je rekla Franckova Nanica?“ je izpraševal iznova začudeno Pavlek, ki ni vedel, zakaj bi ne mogel biti lep oficir.

„Vidiš“, in potegnila mu je še enkrat s prstom po nosu, „zato, ker imaš nos na stran zavit.“

Pavlek se je ujezil in jo udaril po roki.

„Ti si tudi grda, ti, ki imaš črne oči in črne kuštrave lase, ti tudi ne boš nikdar lepa gospa, in jaz ne bom hotel jahati poleg tvoje kočije.“ Iztegnil je svojo ročico in prijel Zofko za lase.

„Ti si grd, grd si, grd, grd!“

„Ti si tudi grda, grda, nikdar ne boš lepa gospa!“

Zofka je začela jokati, in njene črne oči so se napolnile s solzami, Pavlek pa ni hotel zaostajati, in kmalu je spolzela solzna kapljica po njegovem na stran zavitem nosku.

„Bom pa škof.“

„Le bodi, jaz bom pa nuna; pa svoji mamici bom povedala, kaj si mi rekel.“

„Le povej, jaz pa povem tudi svoji mamici.“

In oba sta tekla jokaje povedat vsak svoji mamici. „Pa bom le škof“, je še zavpil Pavlek, in Zofkin odgovor se je seveda glasil: „Jaz pa nuna.“

Jako sta se sprla Pavlek in Zofka, jako sta se razjezila, oba sta bila razžaljena.

Padla je slanica . . .

*Padla je v prvo slanica
na cvetoče polje
in pomorila je rožice,
mlade tako in lepé.*

*Bridko za rožami velimi
Anica je zaplakala;
dan na dan vele rožice
s solzami je namakala.*

*Padla je v drugo slanica
na cvetoči naš vrt
in pogrnila črez cvetje je
tožni mrtvaški prt.*

*Ni še slanica v tretje prišla,
padel najlepši je cvet:
Z dušico čisto pa angelček
plul na boljši je svet . . .*

*O, da bi rožice v urtcu tam
Anice smrt dočakale,
z nami gotovo bi sedaj
bridko za Anico plakale!*

Borisov.

Jutranji izprehod.

Spisal Cvetko Slavin.

Imela je lep gobček, žametno suknjico in dolg, gibčen repek miška Nataška. Njeni sivi očesci sta zrla prijazno in dobrohotno v lepi poletni svet. Bila je stara dve leti. Stanovala je v svojem domku, ki ga je z največjo težavo uredila lansko jesen na travniku kraj Bršlina.

Miška Nataška je pokukala radovedno iz svoje luknjice v poletno jutro. Prijazno se je nasmehljala zlatemu solncu in mu voščila dobro jutro. Svojo drobno tačico je obrisala v srebrni rosi in potegnila potem z njo preko svojega gobčka. Dolgo, dolgo je zrla v nebo in premišljala, kaj bi počela danes.

„Hm, pojdem malo na izprehod!“ si je hipoma izmislila miška Nataška in prilezla iz luknje. Urno je potem hitela iz trave na stezo, ki se je vila med travnikom proti bližnjemu gozdu. Opazovala je s srčnim veseljem rože, bele in rdeče, rumene in modre; ustavila se je pred vsako in ji voščila dobro jutro. Rože pa so ji kimale s svojimi nežnimi glavicami in odzdravljale: „Dobro jutro, dobro jutro, miška Nataška!“

In miška Nataška se je smehljala sama sebi, svoji dobri volji; smehljala se je zelenim travicam, ki so veselo hitele iz zemlje. Jasni solnčni žarki so jo grela s prijaznim dihom, a za plačilo so dobili sladke smehljaje miške Nataške.

Hipoma se je spomnila miška Nataška, da je že enkrat prej hodila po tej stezi . . . A kdaj naj bi bilo to? — Miška Nataška se je globoko zamislila — a v trenutku se je zopet nasmehljala: prišlo ji je na misel, kdaj je hodila tod.

Bilo je jeseni, in sicer neke nedelje popoldan. Ravno je glodala nekaj sladkega, ko zasliši za sabo srebrn smeh. Ozre se — in zagleda dve deklici, prva je bila velika, a druga majhna. Potuhnila se je in še z očesom ni trenila. Deklici sta trgali pisane rože in se glasno smejali . . .

Miška Nataška se je smehljala vedno bolj, ko je mislila na tisti smeh, ki ga je poslušala poleg deklic. Natančno se še spominja vseh besed, ki sta jih govorili deklici, tudi za ime večje deklice ve, a ime manjše je pozabila. Me . . . Me . . . Meta! — Ah, no, tako nekako se je glasilo! A to nič ne de!

Takrat je čepela tiho, neopazno — a hipoma upre ona Me . . . Me . . . Meta svoje oči v njo in zakliče veselo: „Glej, no, Fanči, tam-le pa se skriva miška!“ — A komaj je izgovorila te besede, je že odbežala miška Nataška s plahimi koraki proti domu . . .

Miška Nataška se je popolnoma zaglobila v svoje spomine. Še vedno ji je igral smehljaj krog gobčka in v majhnih svetlih očeh, še vedno so ji kimale rože prijazno kraj steze: „Dobro jutro, dobro jutro, Miška Nataška!“ Še vedno so jo grela solnčni žarki.

Miška Nataška je prišla nevede v gozd, kjer ni bila še nikdar v svojem življenju. Radovedno je gledala okrog in hodila po nekem mahu naprej, naprej, a sama ni vedela, kam.

Ptiči so peli v gostih vejah, in zeleni listi so šumeli tiho v prijaznem jutranjem vetrcu. Miški Nataški se je zdelo vse tako nepopisno krasno, da se je začela kesati, zakaj ni že večkrat prišla sem. Sklenila je, da pride odzdej naprej vsako jutro v gozd poslušat sladke ptice in se izprehajati po mehkem zelenem mahu.

Dospela je do goste goščave. Začela je premišljati, kako bi prišla najlažje skozi. Toda ni kazalo drugega kakor preriniti se skozi grmovje. Dolgo, dolgo se je plazila po temnih tleh, a nazadnje je vendarle srečno prišla iz neljubega mraka. Miška Nataška se je oddahnila — a v naslednjem trenutku se je vstrašila tako, da je obstala kakor okamenela . . .

Prišla je pod veliko drevo, katerega korenine so bile še nekoliko nad zemljo. Pod tem drevesom pa je zagledala celo tolpo neznanih zveri, ki so jo kar obkolile.

Ne, mucike niso bile — te je dobro poznala miška Nataška! Levi tudi ne, medvedi tudi ne. — A miška Nataška ni utegnila dolgo premišljati, kakšne zveri so to; zakaj videla je, kako je vzdignila ena izmed tujih

živali nogo nad njo, druge pa so odprle gobčke, in miški Nataški se je zazdelo, da vpijejo: „Ham-ham . . .“

Hitro kakor blisk je švignila mimo zveri, a te so skočile za njo, da bi jo vjele. A v tistem trenutku je že izginila miška Nataška v bližnjem grmovju . . .

Dirjala je črez mah, črez gozdne rože in ni se oddahnila. Ne, niti takrat, ko jo je podila Štamcarjeva črna mucika, ni tako bežala kakor danes! — Šele takrat, ko je prišla na stezo na tisto mesto, kjer je poslušala lansko jesen smeh tistih deklic, se je ustavila vsa zasopljena.

In zgodilo se je, da je prišla ravno takrat mimo njena soseda. Začuden je gledala miško Nataško in začudeno jo je vprašala: „Kaj pa je, miška Nataška?“

In miška Nataška je odprla gobček in odgovorila z jokavim glasom: „O, jej, o, jej, sestra! . . . Take, take hude zveri sem videla v gozdu!“

„I, kakšne zveri?“

„O, jej, velike, velike! Take velike glave so imele in velike repe . . . O, jej, o, jej!“

„No, no — dej, povej mi, kakšne so bile! Veliko glavo ima tudi Štamcarjeva muca in dolg rep tudi!“

Ali miška Nataška ni vedela drugega, kakor da so imele zveri velike glave in dolge repe. Ali nazadnje se je vendar še nečesa spomnila.

„Hm, da — pa kosmate so tudi bile!“ je dejala hitro.

„Hi-hi, miška Nataška! — Najbrže si videla zajce . . .“

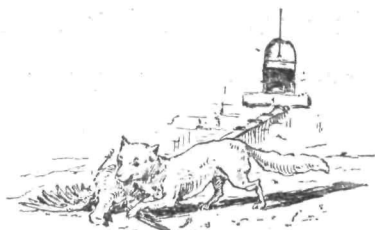
„O, ne, o, ne! — Zajce pa poznam!“

„Ali pa so bile lisice; saj drugih živali ni v gozdu.“

„Jej, lisice so bile! — Sedaj se spomnim, da mi je moja rajnka mama pravila o njih, da imajo dolge, debele repe in da vedno vpijejo: Ham-ham! . . .“

„In ti si se bala lisic? — Hi-hi, miška Nataška, hi-hi!“ se je smejala soseda.

Ali miška Nataška je odhitela v urnem teku po stezi proti domu. Tam je zlezla na dno svoje luknjice in ves dan je ni bilo ven. — Šele drugo jutro je pokukala iz domka in šla malo črez polje — a v gozd se ni upala nikdar več. Tako se je bala tistih zveri, ki imajo velike glave in tako debele repe.

Iz čitanke grofa Leva Nikolajeviča Tolstega.

Priobčil *Solovej*.

6. Koša.

Po poti sta šla skupaj dva človeka, vsak s svojim košem na hrbtu. Eden je šel vso pot neprenehoma s košem na hrbtu, toda drugi se je neprestano ustavljal, snemal koš in počival. In vselej je moral koš zopet iznova vzdigniti in zadeti, zato se je tudi bolj utrudil kot prvi, ki je koš nesel in ga ni postavil dol.

7. Peška.

Kupila je mati sliv in jih hotela dati otrokom po kosilu. Ležale so na krožniku. Milček še ni nikdar jedel sliv, zato je prežal neprenehoma nanje. Neznansko so mu bile všeč, in grozno se mu jih je ljubilo. Zato je hodil ves čas okrog njih, kot muc okrog vrele kaše; ko ni bilo nikogar v sobi, se ni več mogel premagati: popade slivo in jo poje.

Pred kosilom prešteje mati slive in zapazi, da ene ni. Gre in pove to očetu.

Pri kosilu vpraša oče: „No, otroci, kaj ni pojedel eden izmed vas ene slive?“

Vsi reko: „Ne!“

Milček se zardi kot kuhan rak in tudi reče: „Nak, jaz je nisem pojedel!“

Nato reče oče: „Naj jo je že pojedel katerisibodi izmed vas, lepo to sicer ni, ampak hujše je pa to, da so v slivah peške; in če kdo ne zna jesti sliv in pogoltne peško, čez en dan umre. In tega se baš bojim.“

Milček prebledi in reče: „Ne, jaz sem vrgel peško skozi okno.“

In vsi se zasmejejo. Milček pa se spusti v jok.

8. Kaj je pravil striček o svoji ježi.

Pri nas je bil starček Pimen Timofejič. Imel jih je že devet križev na hrbtu in živel pri svojem vnuku. Hrbet je imel že ves upognjen; hodil je s palico in že komaj vlekel noge za seboj. Zob ni imel prav nič več, lica pa vsa nagubana. Spodnja čeljust se mu je tresla, in kadar je hodil in govoril, je cmokal z ustnicami, da ni bilo razumeti, kaj govori.

Pri nas doma smo bili štirje bratje, ki smo vsi radi jahali. Toda mirnih konj za ježo nismo imeli. Dovolili so nam jahati samo na starem konju, ki smo mu rekli Vranko.

Nekoč nam mati dovoli jahati in mi gremo vsi z djadjko*) v stajo. Kočijaž nam osedla Vranka, in prvi zajaše najstarejši brat. Jahal je dolgo. Šel je na dvorišče in okrog vrta, a ko se je vračal, smo kričali nanj: „No, a še ne pojdeš!“

Najstarejši brat začne napletati Vranka z nogami in bičem, in Vranko je dirjal skokoma mimo nas.

Za najstarejšim ga zasede drugi brat. Tudi on je jahal dolgo in ga tudi nagnal z bičem. Hotel je jahati še dlje časa, toda tretji brat ga poprosi, naj ga že kaj kmalu pusti. Tretji brat pojaše i na dvorišče i okrog vrta, da, še celo po vasi in skokoma pridrdra pred konjušnico, ko dospe do nas, je bil Vranko ves zasopljn, vrat in pleče je imel kar vsa črna od potu.

Ko je bila vrsta na meni, sem hotel bratom pokazati, da dobro jašem. Zato poženem Vrankota z vso močjo. Toda Vranko se ni hotel geniti izpred konjušnice. In čeprav sem ga mlatil in mlatil, dirjati ni hotel, temveč šel je samo korakoma in še tu je pogledaval neprestano nazaj. Jaz sem bil jezen na žival in sem jo z vso močjo nažigal z bičem in z nogami. Izkušal sem konja tolči po takih mestih, za kjer sem vedel, da ga najbolj boli. Ko zlomim bič, ga začnem mlatiti z ostankom bičevnika po glavi. Toda Vranko vkljub temu ni hotel teči. Zato se vrnem, pridem k djadjki in ga prosim za močnejši bič. Ali djadjka mi reče: „Kaj bi jahali, sudar?**) Stopite dol. Čemu mučite konja?“

Jaz sem bil jezen pa rečem: „Kako, saj jaz še nisem jahal. Poglej, kako takoj poletim. Daj, prosim, mošnejši bič, ga že oživim!“

Djadjka pokima nato z glavo in reče: „Ah, sudar, nič nimate usmiljenja, kaj ga boste oživeli, saj ima že dvajset let! Konj je izmučen, komaj diha, in star je; bogme, da je že star. Star je kot Pimen Timofejič. Kakor če bi sedli na Timofejiča in ga gonili z vso močjo z bičem! Kaj, ali bi se vam ne smilil?“

Spomnim se Pismena slušam djadjko. Zlezem s konja in zagledavši, kako se mu privzdigujejo boki in kako težko diha in maha z oskubljenim repom, uvidim, da je konj truden in žalosten. Prej sem seveda mislil, da je tako vesel kot jaz. Tako se mi zasmili Vranko, da ga začnem poljubljati po vznojenem vratu in prositi odpuščanja, da sem ga tolkel.

Od tistega časa sem dorastel, pa so se mi vedno smili konji! Vselej se spomnim Vranka in Pimena Timofejiča, kadarkoli vidim, da kdo muči konje.

*) Djadjka = varuh otrok.

**) Sudar = gospodič.

9. Vezir*) Abdul.

Neki perzijski šah (cesar) je imel poštenega vezirja Abdula.. Ta se je peljal nekega dne po mestu k cesarju. V mestu so bili ljudje razburjeni. Čim ugledajo vezirja, ga obstopijo, ustavijo konje in mu začno groziti, da ga ubijejo, če jim ne napravi po volji. Neki človek se tako osmeli, da prime vezirja za brado in ga pocuka zanjo. Ko izpuste vezirja, se odpelje k cesarju in prosi, naj bi se ljudem pomagalo in naj se jih ne kaznuje zato, ker so njega tako žalili.

D drugega dne pride k vezirju prodajalničar. Vezir ga vpraša, česa si želi.

Prodajalničar reče: „Prišel sem ovadit onega človeka, ki te je včeraj tako razžalil. Jaz ga poznam — to je moj sosed, imenuje se Nagim; pošlji ponj in ga kaznuj!“

Vezir odpusti prodajalničarja in pošlje po Nagima. Nagimu se je zdelo, da je bil ovaden, pride na pol mrtev od strahu pred vezirja in poklekne predenj. Vezir ga vzdigne in reče: „Nisem te poklical, da bi te kaznoval, temveč da bi ti povedal, da imaš slabega soseda. On te je ovadil, varuj se ga! Pojdi z Bogom!“

*) Vezir = državni upravitelj (minister).

Tri veše.

*V močvirju, v črnem močvirju
tri svetle veše goré,
žarijo v jasnem svitu,
ko krije noč širno polje . . .*

*Nad črnim močvirjem vetrec
tja v daljne strani hiti —
in veša prva smehlja je
sestricama govori:*

*„Sinoči sem jasno gorela
v brezskrbnem, zlatem snu,
a deklica tavala krog je —
in me zagledala tu.“*

*„„Jaz pa sem se sladko smehljala,
da bi dobila jo,
in sem vabila, vabila,
pa sem zvabila jo.“““*

*„„„Jaz pa sem v žalosti skriti
vzplamtela hipe tri:
kot svečka smrtna svetila
v poslednji uri sem ji.““““*

*V močvirju, v črnem močvirju
tri svetle veše goré,
in deklica spava v močvirju
in usteca ji molče . . .*

Cvetko Slavin.

Povodni mož na Mrzlici.

Zapisal *Mihael R.*

Ko boste, ljubi čitatelji, dorasli in pričeli obiskovati krasne naše slovenske planine, ne pozabite tudi na 1119 m visoko Mrzlico nad Hrastnikom na Štajerskem. Pot do vrha ni težavna niti nevarna, razgled z vrha je pa diven. Vidi se jako lepo krasna Savinjska dolina, na Kranjsko pa tja gori do sv. Jošta nad Kranjem. Poleg pa še prijetno življenje v koči planinskega društva — izplača se v resnici ta pot. Meni se je pa preteklo nedeljo še posebno izplačala, zakaj neki kmet — Jezernik je njegovo hišno ime — mi je pripovedoval povestico, ki jo naj dobesedno povem tudi vam!

Pred mnogimi leti je rodilo polje, razprostirajoče se pod vrhom Mrzlice, mnogo bolj kot sedaj. In zakaj? Na severni strani pod vrhom je velika, pitne vode polna jama, in v tej je živel povodni mož, ki je bil velik prijatelj kmetov. Marsikatero jutro je pravil našim pradedom z vrha gore, kaj naj ta dan sejejo in kaj ne, kaj naj žanjejo i. t. d. In res, toča ni pobila ničesar, pozebel ni ne en cvet, in shrambe so bile vse natlačeno polne.

Pa ta sreča nas je — žal! — ostavila.

Lepa mesečna noč je bila, ko je prijezdil v Rečico (vas v dolini ob potoku Rečici med Laškim trgom in Mrzlico) h kmetu Jugu velik, lep jezdec na belem konju ter ga poprosil, naj mu pokaže pot do one jame na Mrzlici. Šla sta. Spotoma je pripovedoval jezdec Jugu, da je povodni mož z Ogrskega in da hoče ubiti tukajšnjega povodnega moža, ker mu ta kali vodo. Jug bi se gotovo uprl kazati pot, zakaj rad je imel domačega povodnega moža, a bal se je tujca. V bližini jame je privezal Oger konja k drevesu ter naročil Jugu, naj pazi, kake pene se bodo prikazale na vodi.

„Če bodo bele“, je dejal, „takrat počakaj, če bodo pa rdeče, beži“. Nato je skočil z glavo naprej v jamo. Ne dolgo, in na vodi so se prikazale bele pene, a malo pozneje se je vzel iz vode tujec. Povedal je kmetu, da je povodni mož spal, in da ga je uničil brez boja. Nato je izginil. In kakšno plačilo je dobil Jug od Ogra, ker mu je pokazal pot? Prav takrat ni dobil nikakega plačila, a njegovo polje je bilo odslej tako rodovitno kot še nobeno nikdar. S težavo je spravil vse v shrambe, a vendar mu ni bilo treba nikdar niti najmanj gnojiti. In še njegovi potomci do tretjega rodu so prejimali tako plačilo za očetovo delo. V četrtem rodu pa niso več uživali dobrot ogrskega povodnega moža.

Vestna straža.

Zapisal *Peter Petrovič*.

Ko je bila vojska v Bosni, je stal некоč na straži vojak Ivan Ljubič. Dobil je nalogo, da mora takoj ustreliti, ako začuje najmanjši šum. S tem bo opozoril druge vojake, da se bliža sovražnik.

Ljubiču ni bil po volji ta ukaz, toda kar se mora, se mora. Kakih sto korakov od njega se je razprostiral gozd, ki bi iz njega lahko dospel sovražnik.

Noč je bila jasna, toda brez mesečine. Okolo polnoči začuje Ljubič, kako nekaj zašumi v gozdu. Vojak se ojunači, nastavi puško in ustrelji. Nato je postal šum še večji. Straža zopet izproži puško.

Po drugem strelu se dvigne ves polk vojakov in odhiti na mesto, odkoder je prihajal šum. Mislili so vojaki, da bo tekla kri v ljutem boju. Ko so prihтели do gozda, ni bilo nikjer sovražnika. Ves gozd so prebredli, toda sovražnika nikjer.

Polkovnik ukaže, da pokličejo stražo. Ko pride vojak, mu reče: „Zakaj si streljal brez vzroka?“

Vojak odgovori: „Čul sem šum in zato sem streljal, ker sem mislil, da prihaja sovražnik.“

Potem ukaže polkovnik: „Preiščite še enkrat gozd!“

Res so pregledali ves gozd iznova in so našli tam — ustreljeno lisico. Polkovnik se nasmeje in reče straži: „Dobro si streljal! Tu imaš dva goldinarja; kdor pa zna, naj sname lisici kožuh!“

Obisk.

*Pride k meni zgodnje jutro,
prve zore hladni svit:*

*„Ustani, tamkaj za gorami,
velik dan počiva skrit!“*

*Zaiskri se v zlatem prahu
zemlja širna naokrog,
pride solnce, kralj mogočni,
in se spne v ponosni lok.*

*Jaz klobuček brž po strani
in pogumna moč v srcé:
e, pa pojdimo po svetú,
pride naj, karkoli že!*

E. Gangl.

Kdo sem.*)

Besede zložil A. Pernè.

Budno.

Po narodnem napevu uglasbil A. Kosí.

1. Staršev sem slo	- venskih sin	iz domačih	po - krajin,
2. Tja črez polje,	prek vasi	moj ve - se - li	glas le - ti;
3. Geslo mo - je	se glasi:	Naj te - lo se,	duh krepi!

rad ži - vim ko	ptič ži - vi,	dan za dnevom	brez skrbi.
ljub mi ni pre -	pir nikdar	in mehkužnost	ni mi mar.
Čvrst, pobo-žen,	zvest in prost!	Vse to mi šla -	di mladost.

*) Iz A. Kosijeve rokopisne zbirke šolskih pesmi z narodnimi napevi. — Jako dobro in potrebno bi bilo, da izide čim prej ta zbirka v tisku. Tudi šolam bi dobro služila.

Uredništvo.

Železniški vozovi za otroke.

V eni uri — osivel!

Železniški vozovi za otroke so seveda ameriška iznajdba. Po vseh glavnih ameriških železniških progah vozijo taki vozovi. Vsak otroški železniški voz ima jedilnico, oblačilnico, spalnico in kopalnico. V spalnici je šest postelj in ravno toliko zibelk. Tudi se v tem prostoru otroci lahko ves dan igrajo, zato so tla pregrnjena z debelimi preprogami, tudi stene so obite z blazinami, da se otroci ne potolčejo. Poseben prostor je namenjen varuhinjam, ki pazijo na otroke ter jih na končnih postajah izroče ljudem, h katerim so namenjeni. Mladi Američani in mlade Američanke torej lahko brez strahu potujejo križem svoje velike domovine. Čuvajo jih varnostne naprave.

Kakor pripovedujejo madjarski listi, se je to dogodilo petindvajsetletnemu kmetišskemu sinu Mitru Popi iz Teregove. Popa se je napolil v bližnjo vas, kamor je bil povabljen na ženitovanje. V to vas se pride iz Teregove preko hriba v dveh urah, toda pot je mnogo krajša, ako se gre ob železniški progi in slednjič skozi prerov (tunel). Popa je sklenil iti po krajši poti skozi tunel. Vstopivši v tunel, je legel na tla in poslušal. Ker ni čul niti najmanjšega šuma in ropota, je bil gotov, da ne prihaja noben vlak. Ko je korakal po priliki četrte ure v temoti, je zaslišal v svojo grozo piskanje in ropot za hrbtom prihajajočega vlaka. Ta ropot je prihajal od sekunde do sekunde močnejši in razločnejši. Mladičica je oblił

smrtni znoj, zakaj strašna smrt pod vlakom mu je bila gotova: izogniti se ni mogel, ker je bil tunel ozek, samo na eden tir in, ako tudi bi se pritisnil na steno, bi ga okresal in ubil mimo drdrajoči vlak. V smrtnem strahu je pričel teči, kolikor so ga nesle noge. In že je bilo slišati puhanje lokomotive tik za njim, in zagledal je za seboj slabi, rdečkasti svit svetilnic lokomotive. V smrtnem strahu je dirjal dalje in bil je toli srečen, da se v temi ni izpodtaknil in padel. Ta divja dirka na življenje in smrt je trajala skoro pet minut. In dosegl je izid iz tunela ter se zgrudil poleg

proge, a v istem trenutku je švignil vlak mimo njega! Malone da ni nesrečnežu počilo srce. Ležal je eno celo uro povsem obnemogel, preden je zopet prišel k sapi. Tresoč se na vsem životu in s šibečimi nogami je taval zatem v bližnjo vas na svatbo, dasi ni imel niti najmanjše dobre volje. Želel se je oddahniti med znanci in se odpočiti od smrtne groze. Toda ko je vstopil v krog svojih znancev in omahnil na bližnji stol, ni ga nihče izpoznal: lasje so mu bili povsem osiveli kakor sedemdesetletnemu starčku! To je bil provzročil smrtni strah!

Kako je prevaril zlodej Miho?

Računska šala. Priobčil J. R.

Miha je bil siromak. Dejal je sam pri sebi, da bi se za mnogo denarja obljubil zlodeju. Kar ti stoji zlodej pred njim in mu reče: „Miha! Poznam tvoje misli. Pomagati ti hočem. Vem, koliko vinarjev imaš danes. Naredim ti, da boš imel od jutri naprej vsako jutro dvakrat toliko denarja ko prejšnji večer; zato pa moraš vsak dan za ono-le skalo, kjer prebivam, vreči 24 vinarjev. Če ti je všeč, si udariva v roko, in pogodba je sklenjena.“

Miha sklene pogodbo. Slabo je spal; komaj je pričakal jutra. Hitro pogleda v mošnjiček, in glej, res je notri dvakrat toliko ko sinoči. „Dobra bo ta!“ pravi, pa gre takoj in vrže zlodeju za skalo 24 vinarjev, kakor sta se bila pogodila.

Ves dan je računal, kako bogat bo v enem letu, če bo zlodej ostal mož-beseda in mu imetek podvajal.

Drugo jutro zopet odpre mošnjiček, zopet je bilo dvakrat toliko vinarjev, ko prejšnji večer — in zopet jih vrže za skalo 24. Ostanek se mu je sicer zdel majhen, ali Miha ne sluti prevare. Tretje jutro je bilo vinarjev sicer zopet dvojno število, a jih je pa samo 24. Te mora vreči za skalo, in Miha je suh ko poper. Za skalo se je zlodej smejal, Miha pa mu je srdit zaklidal: „Zlodej te vzemi!“

Komur se čudno zdi, da je bil Miha, dasi se mu je denar vsak dan podvojil, v treh dneh brez vinarja, naj izračuna, koliko vinarjev je imel Miha, ko je sklenil pogodbo. Videl bo, kako prebrisan je zlodej, pa kakšen Jurček je bil Miha.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Rešitev zastavice v podobah v deveti številki.

**Beseda sladka, domovina,
ne prideš več mi iz spomina,
kot živa iskra v srcu tliš,
ljubezen k sebi mi budiš.**

Prav so jo rešili: Srečko Ferjančič, učenec v Ljubljani; Cilika in Slavko Trobej pri Št. Ilju pri Velenju; Mimi Lavričeva v Skofji Loki; Anika in Stojan Globočnik v Metliki; Ivan in Nada Juvancič v Spodnji Šiški; Janez Kovačec in Jožef Pihlar, učenca v Dornovi pri Ptuj; Franc Gril, tretješolec na Zidanem mostu; Fani Leban, učenka »Solskega doma« v Gorici; Vilibald Unger, učenec v Središču; Danica Mayr, Anica Mayr in Terezina Pasquotti v Kranju; Maks Repič, dijak v Rakovcu (Staj.); Franc Levec, učenec na vadnici v Ljubljani; Itaka Ružičkova, učenka III. razr. pri sv. Jakobu v Ljubljani; Jelica Florian, učenka IV. razr. v Kranju; Minka Zacherl, učenka v Ljutomeru; Anica Ogorevc, učenka v Konjicah; Mici Kapus, učenka VIII. razr. pri sv. Jakobu v Ljubljani; Dominik Bezenšek, učenec na Frankolovem; Anica Gantar, učenka na Čatežu ob Savi; Franjo Fabjančič, tretješolec na Bučki; Maks Kovačič pri Sv. Trojici v Slov. goricah; Franc Bratina, učenec VI. razr. pri Sv. Križu na Murskem polju; Mica Strašek, Franica Kregar, Ema Debelak, učenke na Medvedovem selu; Anica Brečko, Anica Jurko, Veronika Gande, Neža Munda, Anica Napotnik, Tereza Napotnik, Blaž Ljubej, Anton Kokot, Alojzij Mlakar, Anton Videčnik, učenke in učenci v Tepanjah; Lev Jelenc, gimnazijalec v Ljubljani; Ivanček Ivanuša, Miško Ivanuša, Josip Sulek, Ludovik Šef, Martin Zibrat, Tončka Ivanuša, Roza Masten, Kata Miško, Milka Otorespec, Kata Sever ml., Nežica Vličav, Micka Zorjan, učenci in učenke na Humu; Anton Porekar, učenec šole okolica Ormož; Anica Maslo v Ricmanjih pri Trstu; Nikolaj Ivan Vrabl, dijak v Središču; Konrad Vrabl, trgovski učenec v Št. Pavlu pri Preboldu; Milko Naglič, dijak, Vlado Naglič, učenec v Ljubljani; Jelica Marolt, učenka III. a razr. pri sv. Jakobu v Ljubljani.